

Питання забезпечення синергії сталого та розумного розвитку регіонів NUTS 1

У контексті євроінтеграційного вектору розвитку України формування ефективних регіональних інноваційних екосистем має ґрунтуватися на європейському підході до територіального поділу та основних принципах регіональної інноваційної політики ЄС. Поточна (з урахуванням змін у складі країн-учасниць ЄС у 2020 р.) регіональна класифікація NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) включає 92 регіони NUTS 1, 244 регіони NUTS 2 і 1215 регіонів NUTS 3. Питання адаптації європейської системи регіональних утворень NUTS в Україні, формування відповідних регіональних інноваційних екосистем та їх інституційного забезпечення розглянуто в публікаціях.

Європейська стратегія EUROPE 2020 містить три взаємопідсилюючі пріоритети:

- розумне зростання (smart growth), засноване на знаннях та інноваціях;
- стале зростання (sustainable growth), спрямоване на ефективніше використання економічних ресурсів;
- екологічність і конкурентоспроможність;
- інклюзивне зростання (inclusive growth), що забезпечує соціальну та територіальну згуртованість.

Одним із сучасних інструментів інноваційної трансформації європейських регіонів є стратегія розумної спеціалізації (smart specialisation strategy – S3).

Починаючи з 2019 р. підхід смарт-спеціалізації поступово впроваджується у процеси планування та управління розвитком українських регіонів шляхом розроблення обласних стратегій на засадах смарт-спеціалізації.

Проведені дослідження передумов, методологічних проблем та перших результатів імплементації підходу смарт-спеціалізації в окремих областях України дозволяють зробити висновки про:

- відсутність уваги до міжрегіонального контексту;
- ізольованість процесів стратегічного планування;
- певне дублювання визначених спеціалізацій та їх слабку кореляцію з Цілями сталого розвитку (ЦСР) ПРООН або «Глобальними цілями», що представляють собою загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету та забезпечити мир і процвітання для всі людей у світі.

З огляду на зазначене та виходячи з необхідності концентрації великого обсягу різноманітних ресурсів і організації міжсекторальних та міжрегіональних синергій для реалізації вагомих трансформаційних проєктів, доцільно опрацювати питання імплементації політики розумних спеціалізацій на рівні NUTS 1. В Україні регіональні утворення NUTS 1 розглядаються у вигляді економічних районів, до складу яких входять області зі схожими соціально-економічними індикаторами, культурними та екологічними аспектами, ресурсним потенціалом, структурою економіки і спеціалізацією. Вони мають взаємопов'язану інфраструктуру, мережі усталених виробничо-комерційних зв'язків та спільні ланцюги доданої вартості.

Нові схеми інтеграції їхніх ресурсів, інноваційних екосистем та потенціалу бізнес-структур у рамках S3 дозволять розширити варіанти розумного розвитку регіонів NUTS 1, знизити ризик замикання на традиційних галузях, поліпшити якість і результативність процесу підприємницького відкриття та посилити глобальну конкурентоспроможність і міжнародні перспективи регіонів.

Вирішення завдання забезпечення синергії сталого та розумного розвитку регіонів NUTS 1 має ґрунтуватися на покроковому застосуванні європейської методології RIS 3 з акцентом на перспективах досягнення ЦСР. Так, наприклад, при дослідженні регіонального контексту та інноваційного потенціалу (крок 1) необхідно додатково визначати наявні дослідницькі ресурси, можливості та конкурентні переваги регіонального бізнесу, пов'язані з екологічними і соціальними інноваціями. Розробка загального бачення майбутнього регіону (крок 3) має включати механізми інтеграції ЦСР. У процесі ідентифікації смарт-пріоритетів (крок 4) доцільно проаналізувати їх відповідність засадам сталого розвитку, а при розробці механізмів моніторингу й оцінювання (крок 6) – передбачити інструменти виміру впливу відповідних проєктів на виконання ЦСР.

Реалізація запропонованого підходу має певні ризики, пов'язані з необхідністю подолання адміністративних кордонів і узгодження інтересів багатьох стейкхолдерів (зацікавлених сторін), врахуванням особливостей управлінських конфігурацій та практик стратегування в окремих областях. Тому як перший крок при формуванні інноваційної екосистеми регіону NUTS 1 доцільно створити координаційний механізму вигляді науково-технологічної платформи з метою налагодження комунікацій, мобілізації зусиль та ресурсів усіх суб'єктів, зацікавлених у забезпеченні сталого і розумного регіонального зростання.